

Põllumajandussektori vaade ja võimendus

SEB I&CA Estonia, 2024

Jaanus Kaik

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

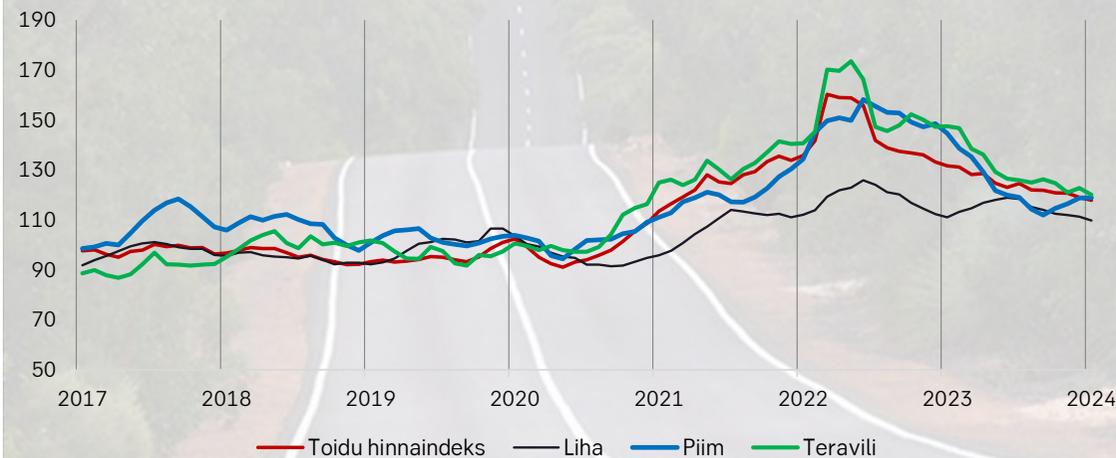
Kohanemine volatiilsuse, kui uue normaalsusega:

- **Ilmastik** järjest heitlikum
- **Rohelepe** ning **keskkonnateadlik** majandamine
- **Toetused** ja **raha hind** sõltuvuses
- **Tarbimisharjumiste muutus** nii iseeneslik, kui regulatiivne
- **Covid** kriisist **geopoliitilisse**
- **Toidujulgeolek**, toit kui relv
- **Tarbija ostujõud** praeguses majanduskeskkonnas -> EL inflatsiooniline keskkond

Väljakutseid mitmeid, kuid **sektor asendamatu**

Maailma toiduainete **hinnaindeks languses** pärast rekordtasemeid

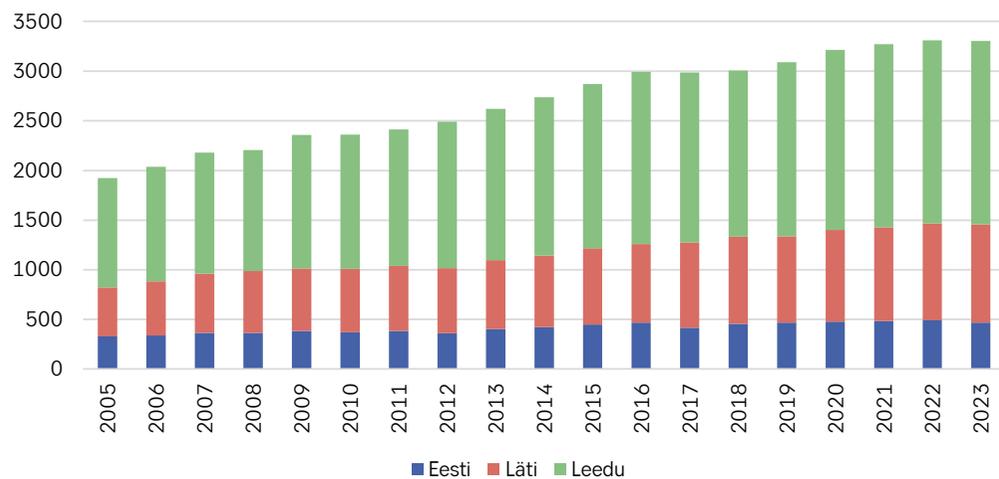
Maailma toidu ja põllumajandustoodete hinnaindeks
(FAO; 2014-2016 = 100)

Viljakasvatus

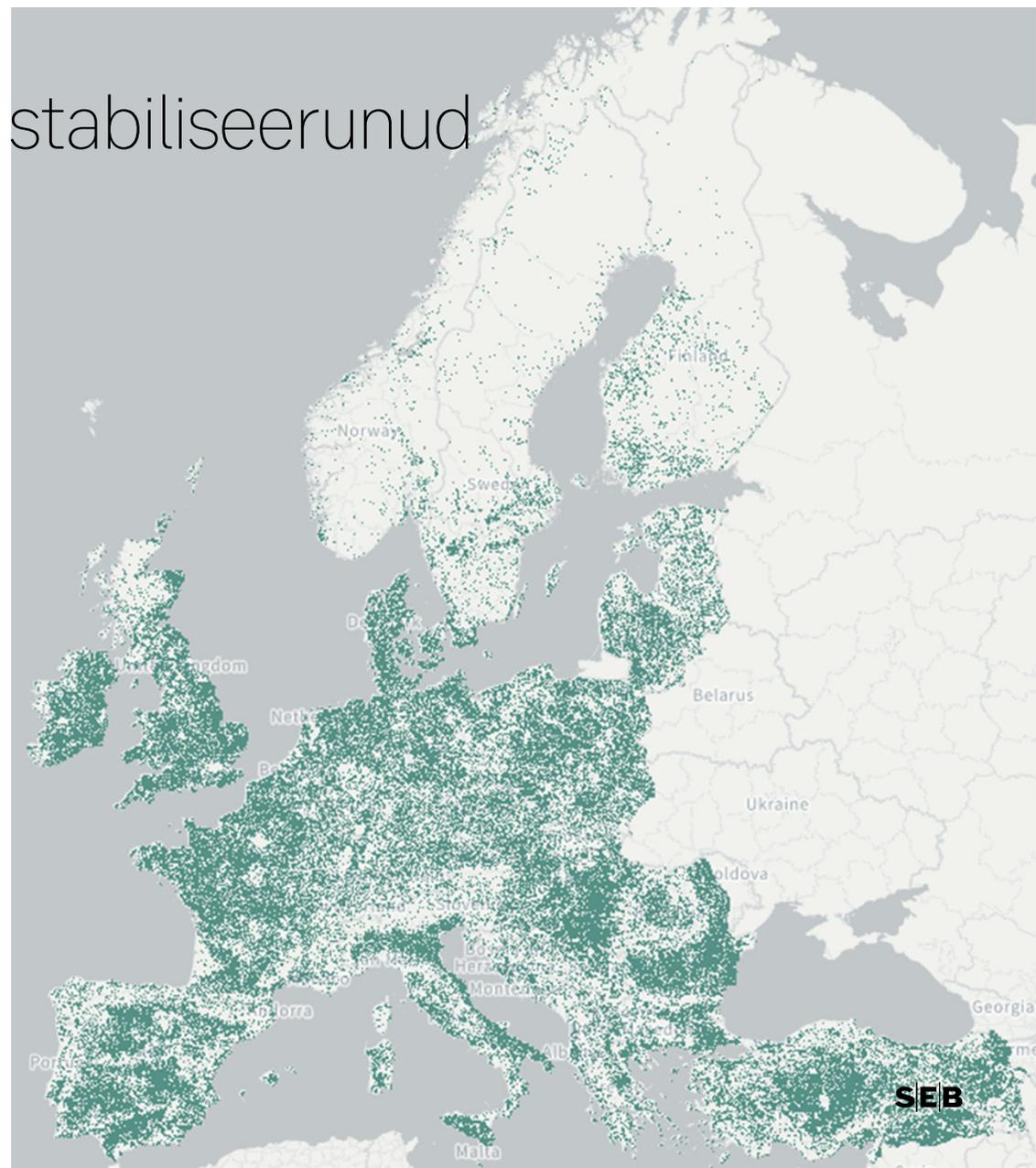
Maakasutus viimastel aastatel stabiliseerunud

Balti riikide külvipind (tuh ha)

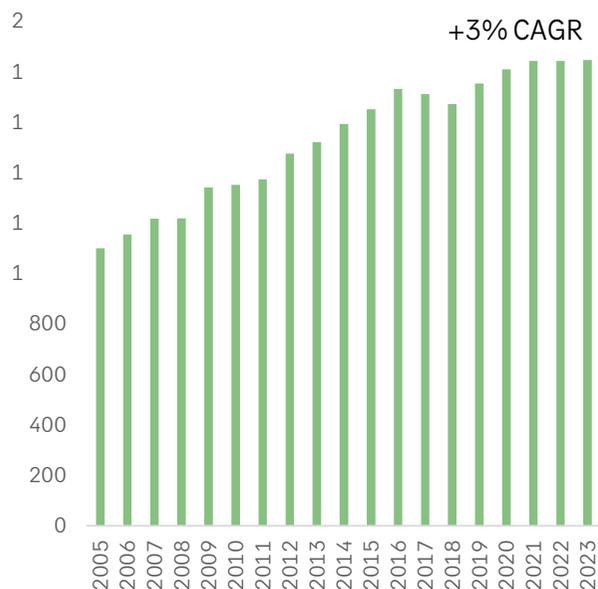
Talivilja osakaal kasvus
2005-2010 ca 40%
2019-2023 ca 61%

Põllumajandusmaad
Eestis 34%
Lätis 40%
Leedus 59%
Euroopa Liidus 47%

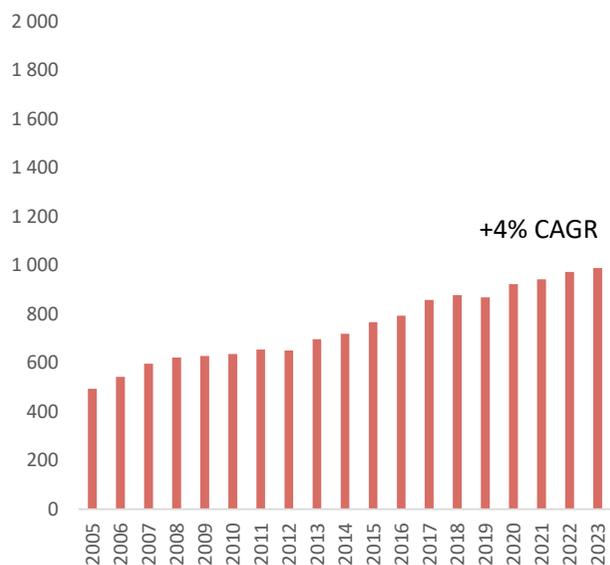

Maakasutus on stabiliseerunud

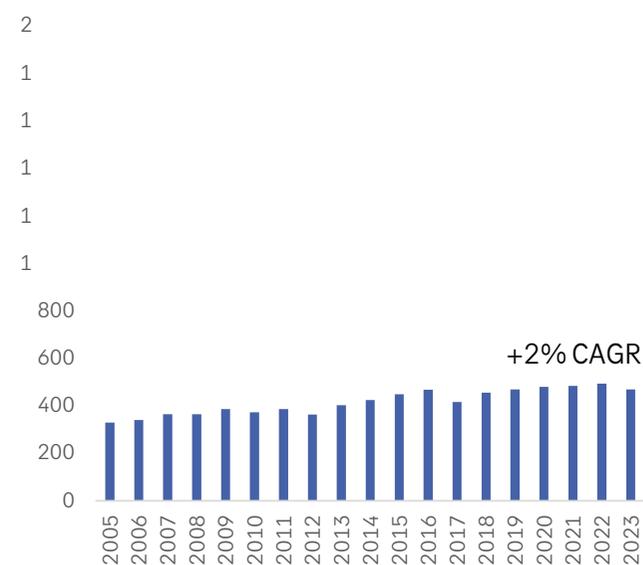
Lithuanian sown area, '000ha

Latvian sown area, '000ha

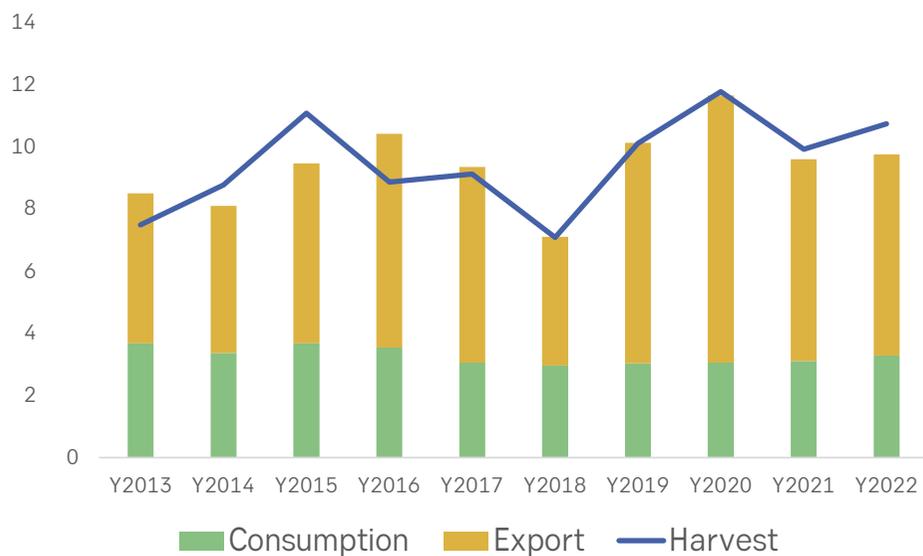
Estonian sown area, '000 ha

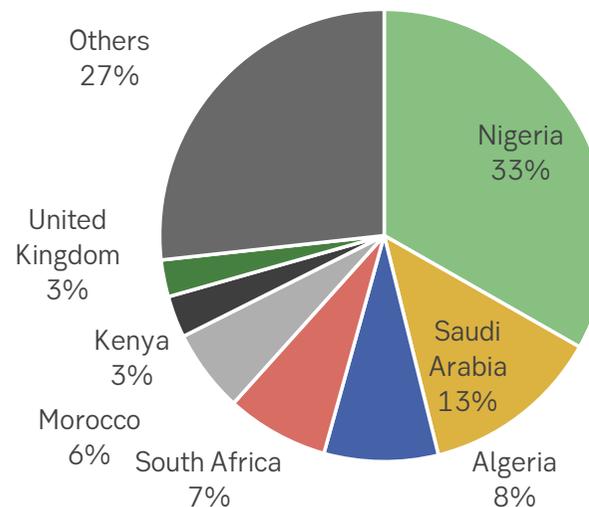
- Suurem osa maa laienemisest kulus talivilja kasvatamiseks: kui talivilja oli aastatel 2005-2010 ~ 40% kogu maast, siis aastatel 2019-2023 moodustab talivilja 61%; Leedus on see osakaal isegi kõrge – 68%.
- Pool pindalast kulub nisule, järgnevad raps (16%) ja oder (11%).

Umbes 65% Balti riikides kasvatatud viljast eksporditakse

Grain balance in Baltics, '000 tonnes

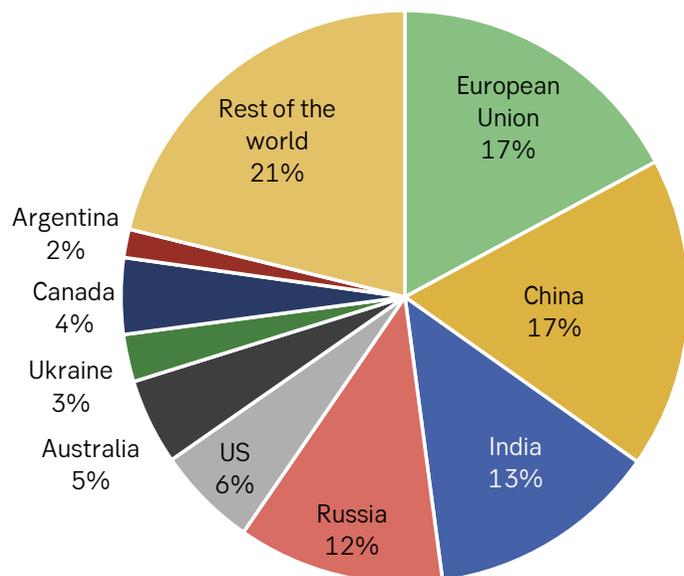
Key Baltic export markets, Y2020-Y2024

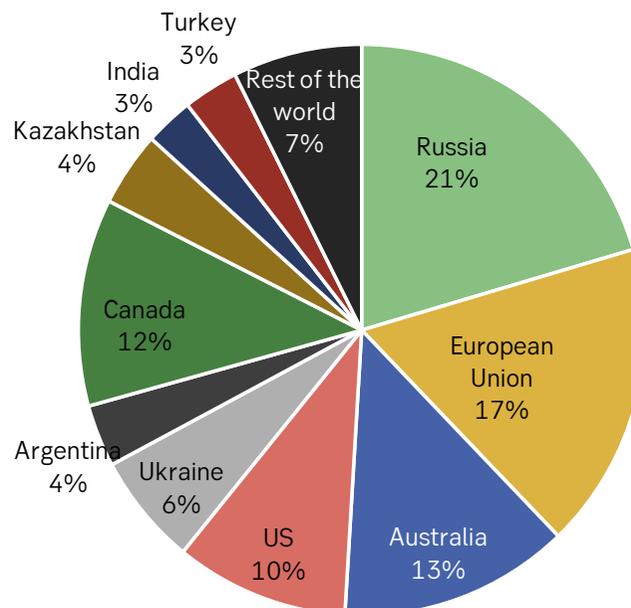
- Baltikumi arvele langeb 15-25% ELi teraviljaekspordist ning see piirkond on Prantsusmaa ja Rumeenia järel üks suurimaid teraviljatarnijaid ELis
- Suurem osa ekspordist läheb Põhja- ja Lääne-Aafrikasse (umbes 70% koguekspordist on Aafrika) või Lähis-Idasse, mis on peamised ülemaailmsed teraviljaimportijad

Globaalsed viljaturud on ja jäävad lähiajal ebastabiilseks

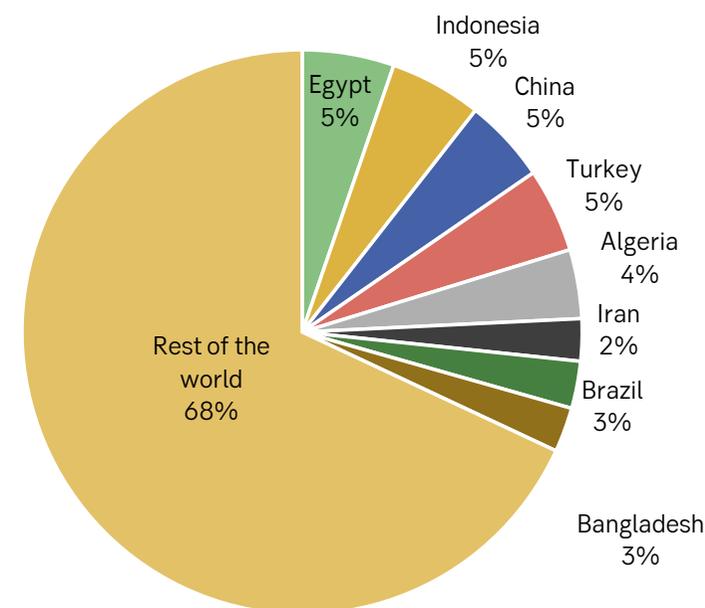
Major Wheat Growers, Y2022/23

Major Wheat Exporters Y2022/23

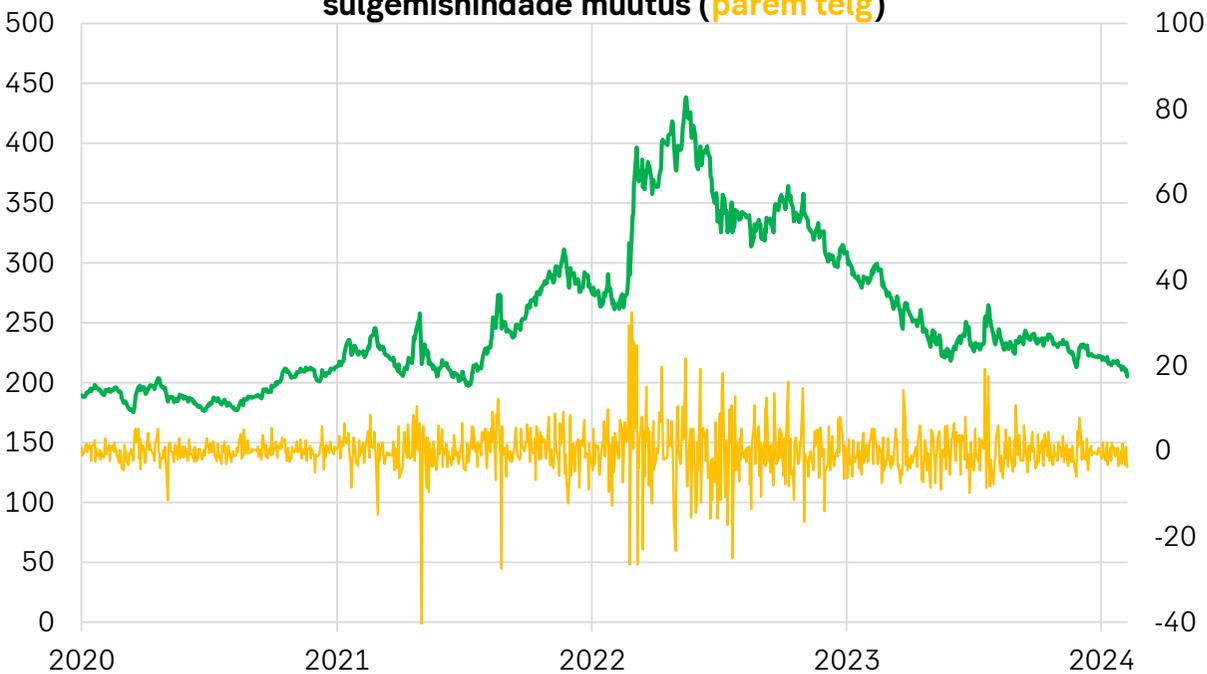
Major Wheat Importers, Y2022/23

- Ukraina ekspordivõime on kahjustatud ja maailma juurdepääs teraviljale on endiselt üsna piiratud
- Venemaal oli eelmine aasta rekordiline saak ja väga intensiivne eksport avaldab survet maailmaturuhindadele, kuna Venemaa hind on väga konkurentsivõimeline ja teravilja kvaliteet on hea
- Globaalse pakkumise/nõudluse tasakaalu päästavad Venemaa, Austraalia ja Kanada tugev saak, kuid tasakaal on tihe ja ebasoodsad sündmused tõstaksid hindu
- Tulevikku vaadates väheneb nõudlus jätkuva elukalliduse kriisi tõttu

Nisu hinna väljavaade stabiilne

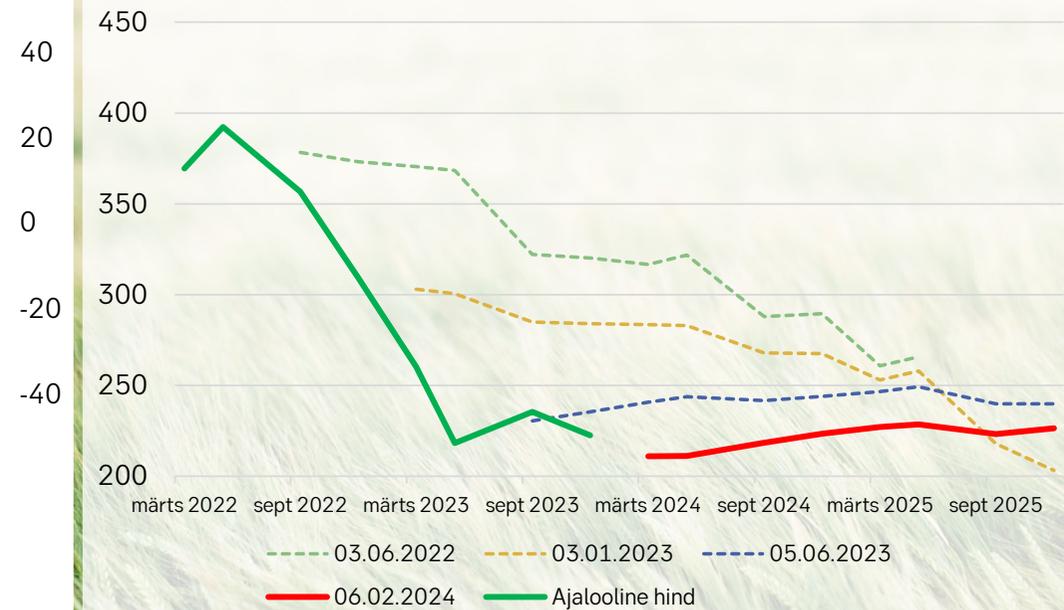
Nisu börsihind (vasak telg) ja päevane sulgemishindade muutus (parem telg)

Nisu päevasisese kauplemissinna keskmine kõikumine

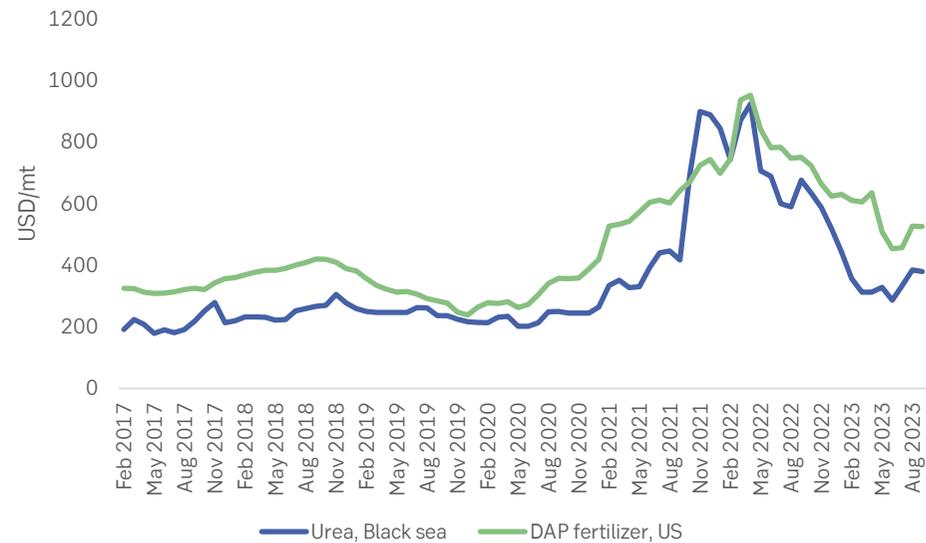
- 2020 ca 3€/t
- 2021 ca 6€/t
- 2022 ca 11€/t
- 2023 ca 6€/t
- 2024 ca 3€/t

Nisu forward hinnad

Väetiste hinnad langevad ja oodata on kasutamise taastumist

Ülemaailmsed väetiste hinnad

Sources USDA

Sources USDA

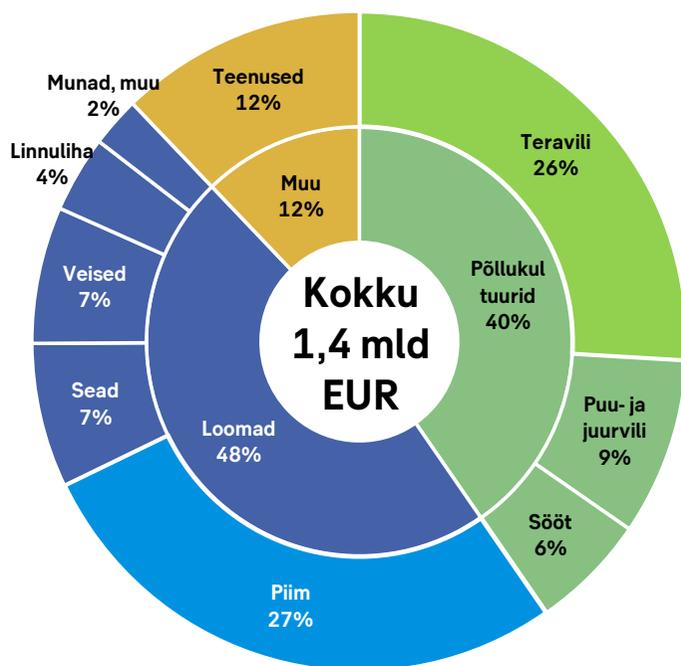
- Ka ülemaailmsed väetiste hinnad langesid tippasemelt
- Kõrged hinnad mõjutasid väetise kasutamist

Agri sektor laiemalt

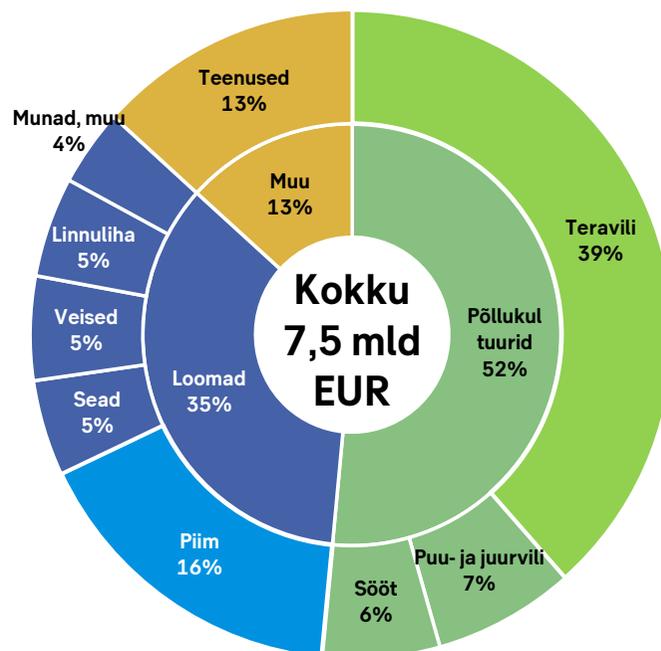

Põllumajandustoodangu struktuurilt Eesti Baltikumi diferentseerituim

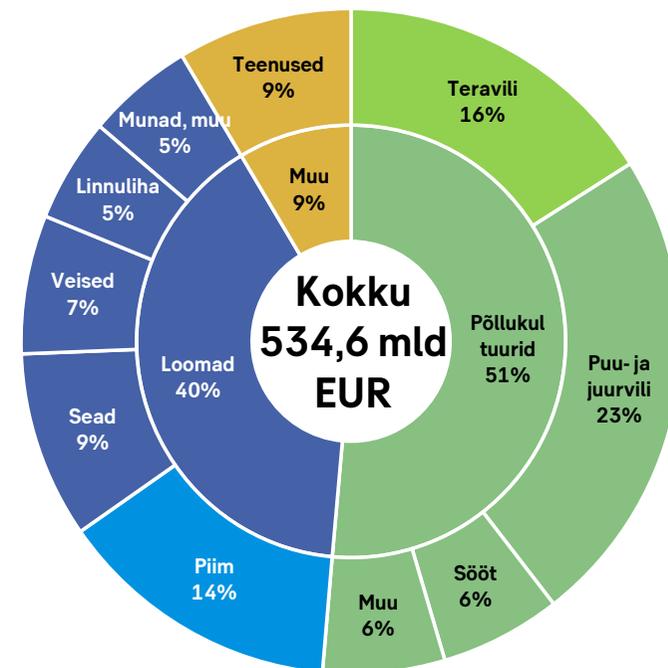
Eesti põllumajandustoodang

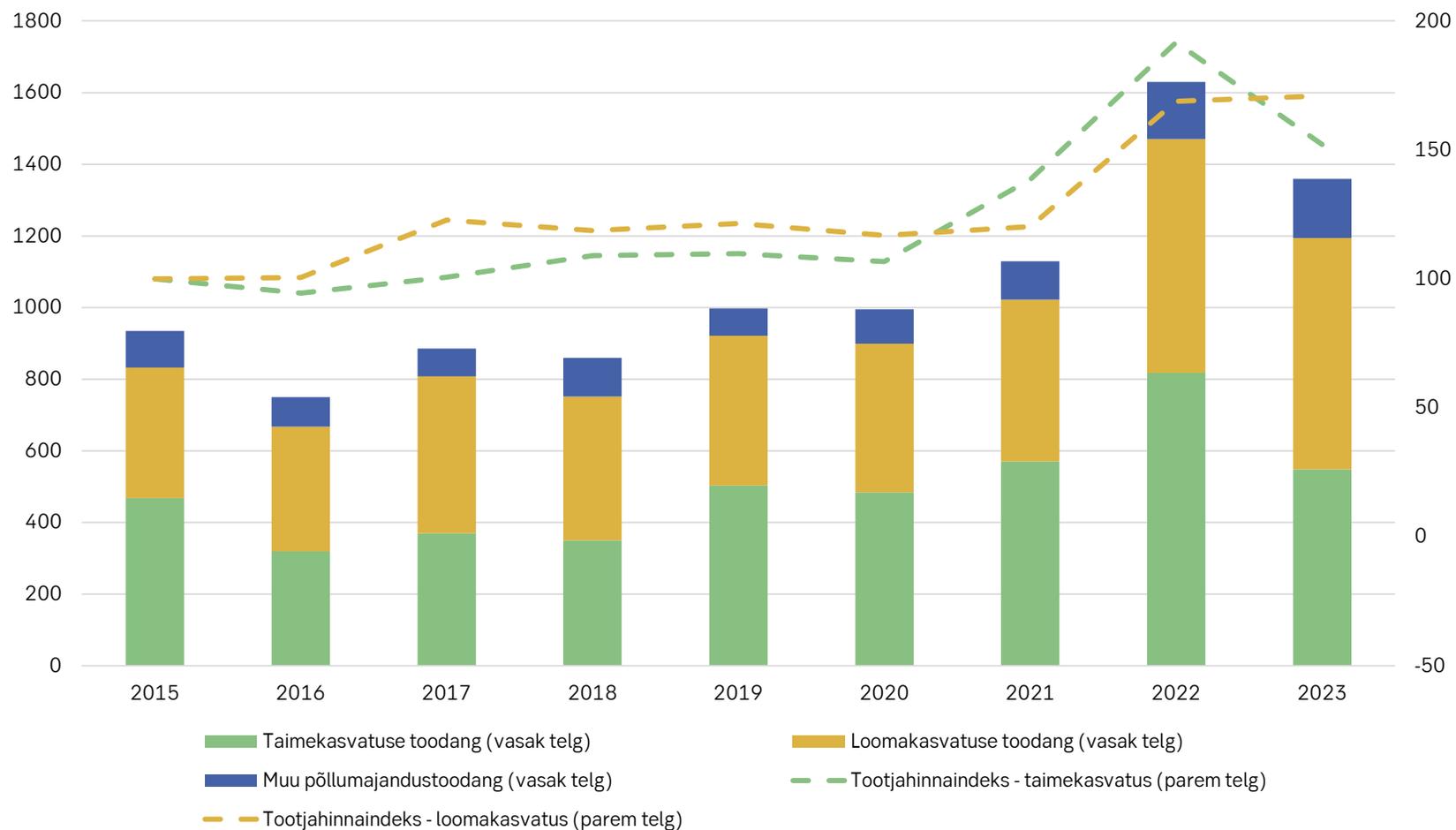
Baltikumi põllumajandustoodang

Euroopa põllumajandustoodang (EU27)

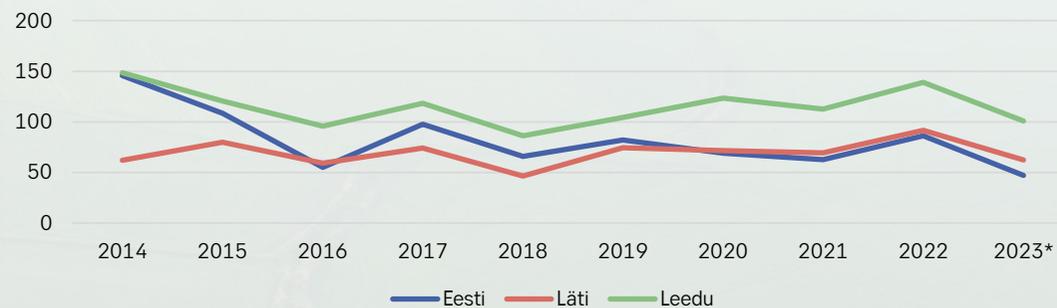
Eesti põllumajandustoodang ja tootjahinnaindeks (2015 = 100)

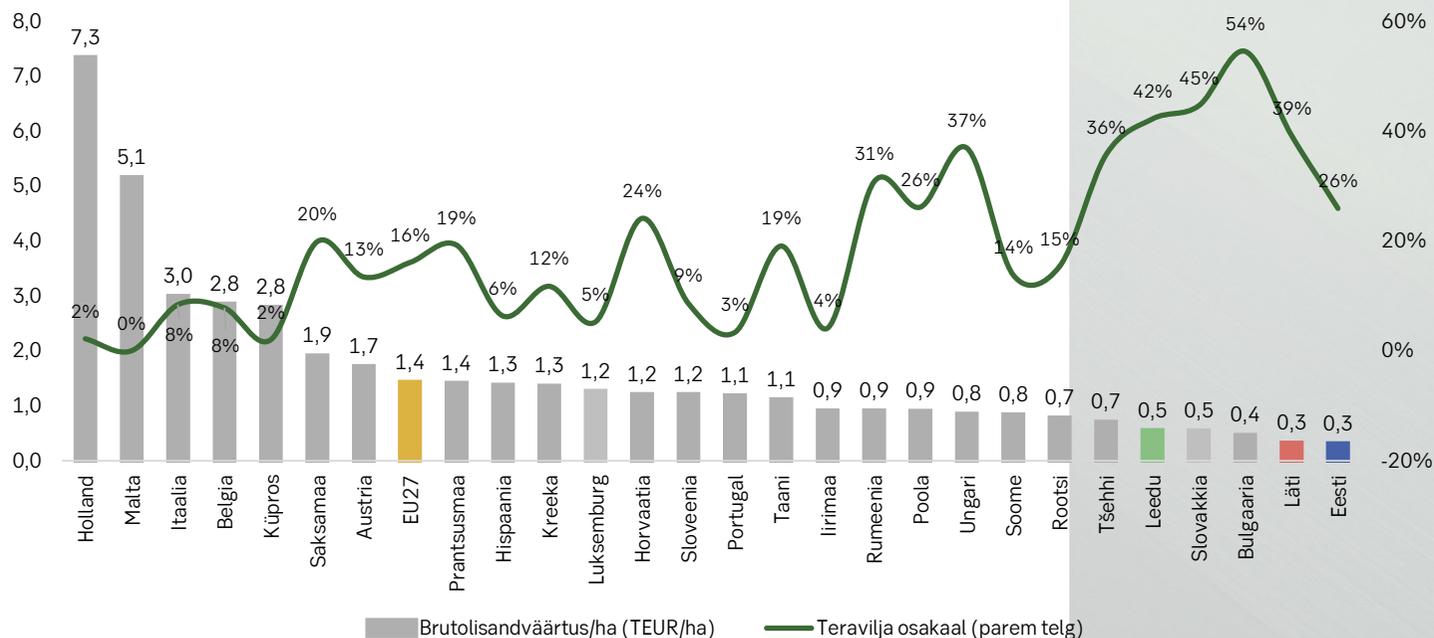
Gaasi ja vätise hinna futuurid viitavad stabiilsusele

Lisandväärtus väiksem, kuna suur osa teraviljal

Brutolisandväärtus haritavasse maasse investeeritud 1000 euro kohta

Brutolisandväärtus kasutuses oleva põllumajandusmaa kohta

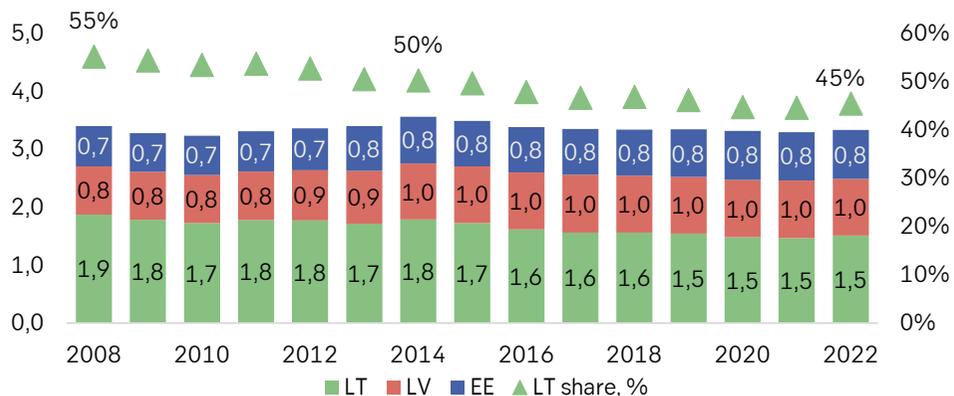

Eestis haritav maa võrrelduna brutolisandväärtusega Baltikumi kõige kallim

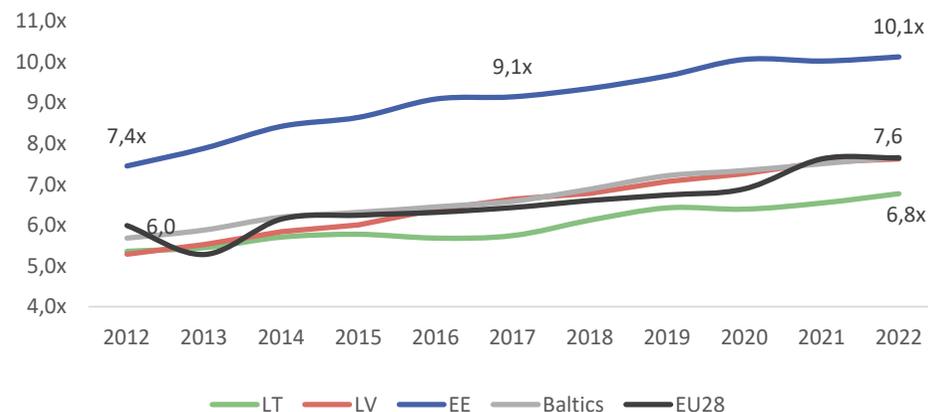
Allikas: Eurostat

Piimatootmine Baltikumis - on stabiliseerunud suurenenud yeild-de tõttu

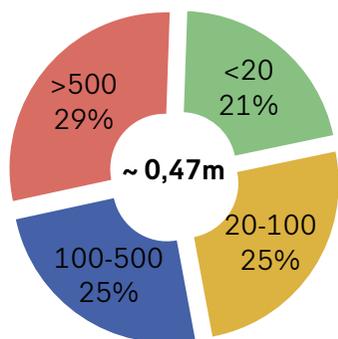
Raw milk production has stabilized (milj t)

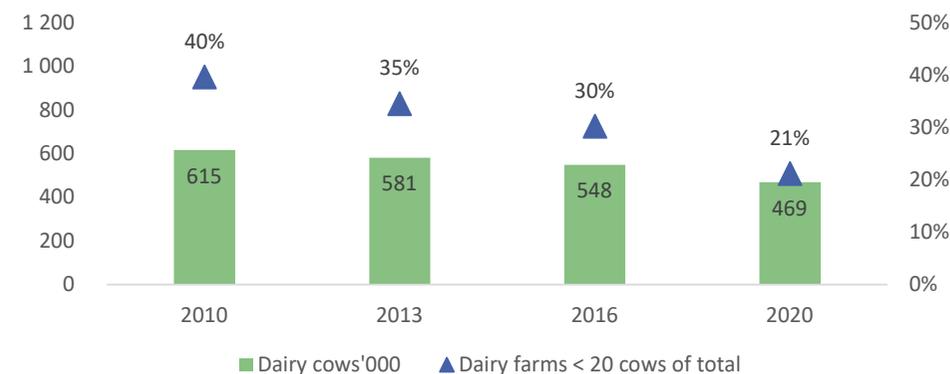
Raw milk Yields – EE producers leading in EU

Share of small farms remains significant, #cows/farm

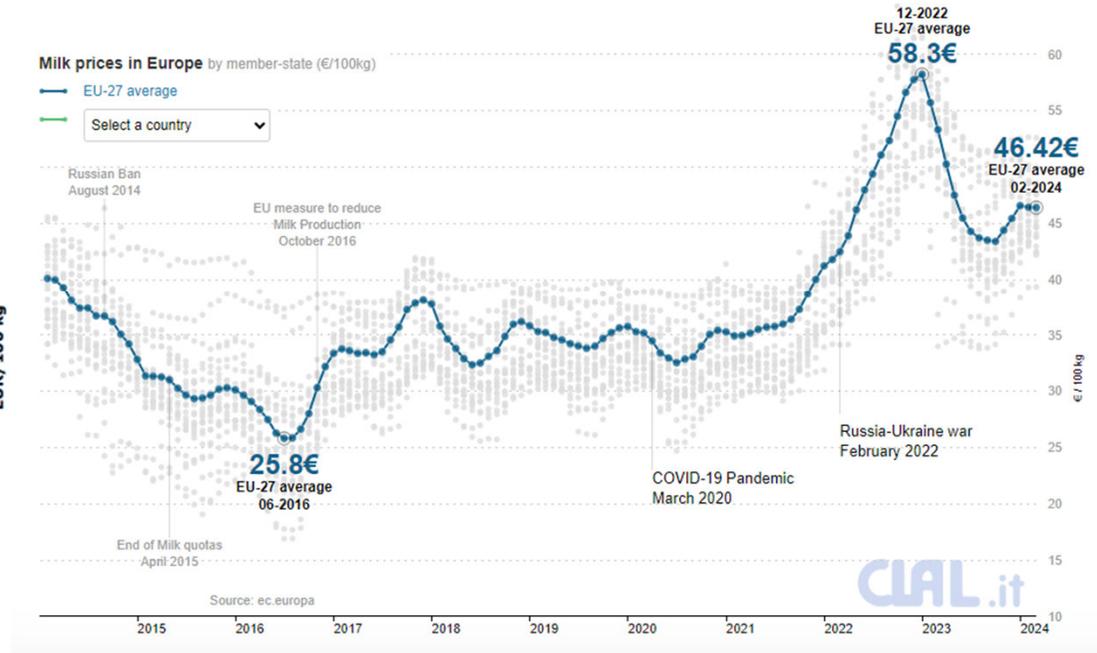
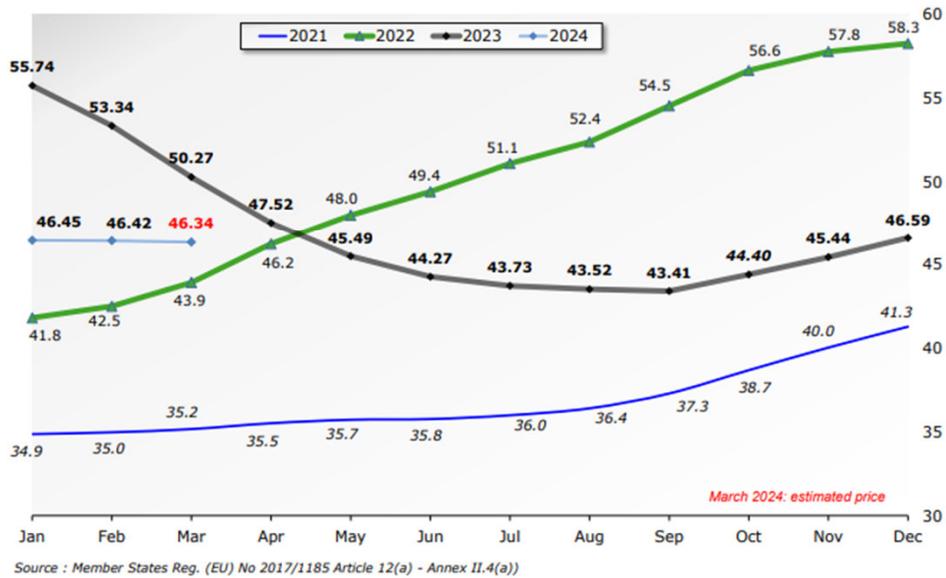
Dairy cows likely to decrease due to small farms

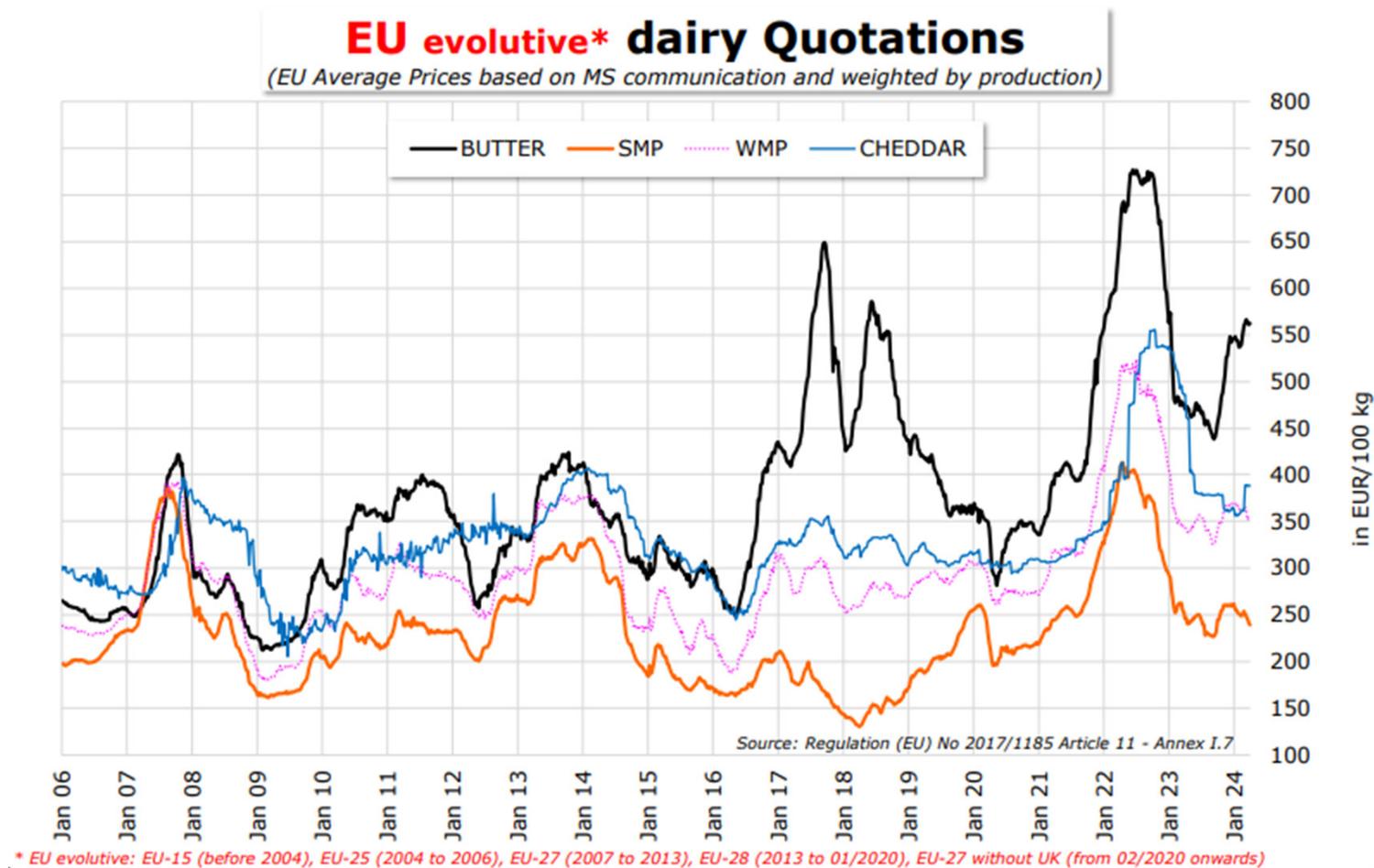
Sources: Eurostat database

Hetkeseis ja sesoonsus toorpiima hinna osas

Milk Prices paid to the Producers
EU (weight. avg.)

Piima hinna ootused – commodityd stabilised

Finantsidest

Teenitav EBITDA ja võimendus: Baltikumi ettevõtete võrdlus

Teraviljakasvatajate viimase 3 aasta keskmine EBITDA hektari kohta:

Eesti	~530 EUR
Läti	~540 EUR
Leedu	~550 EUR

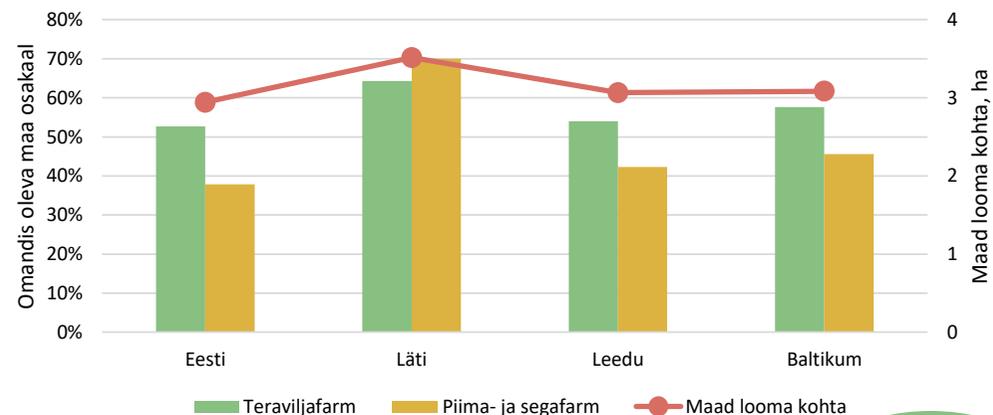
Piima- ja segafarmide 3 aasta keskmine EBITDA hektari kohta*:

Eesti	~540 EUR
Läti	~590 EUR
Leedu	~680 EUR

Valimis tavapäratult tugevad vilja-aastad

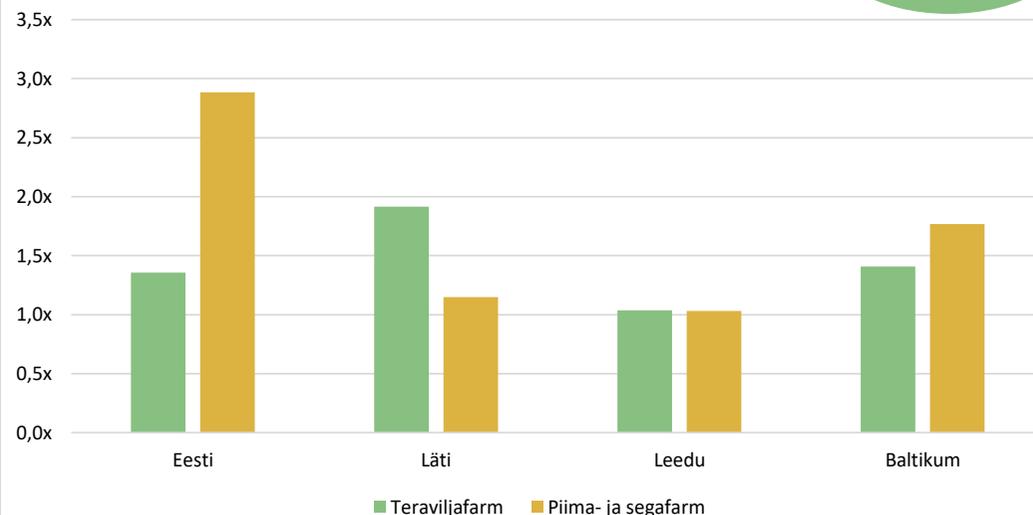
EBITDA = ärikasum + kulum

Omandis oleva maa osakaal ja maad looma kohta

SEB kliendivalimi näitel

Põllumajandusettevõtete finantsvõimendus

LISAKÜSIMUS:

Lihtsustatud rahavoog ja võimendus – palju laenu?

Laenuvõimekuse puhul on hästi lihtsustatult olulised:

- Piisav rahavoog igapäevaseks äritegevuseks (sh laenu teenindamiseks)
- Üldine ettevõtte võimendus kokku (nn. „lõhki laenamine“)

Näiteülesanne

		MEUR
Raha aasta alguses		1,00
	Käive	10,00
ÄRITEGEVUS	EBITDA	3,00
KÄIBEKAPITAL	Vajadus juurde	-0,20
	Investeerida vaja jooksvalt	-1,50
	Investeeringu omafinantseering (25%)	-0,38
INVESTEERIMINE	Investeeringulaen pangast	1,13
	Olemasoleva laenu põhiosa tagasimaksed	-1,00
	Olemasoleva laenu intress aastas (7%)	-0,70
	Uue laenu põhiosamaksed	-0,11
LAENUDE TEENINDAMINE	Uue laenu intress (7%)	-0,08
OMANIKULE (dividend, om laenu tagastus vms)		-1,00
Rahavoog aastas kokku		0,66
Raha aasta lõpus		1,66
	Olemasolev laen	10,00
	Uus laen	1,13
	Laenud ja liising kokku	11,13
	EBITDA	3,00
VÕIMENDUS	Debt / EBITDA	3,7 (4-5x)
Laenu teenindamine	DSCR (laenude teenindamise kattek.)	1,6 (>1.3x)

Haritava maa hind pidevas kasvus

Haritava maa tegelikud turuhinnad:

Eesti	6000–10 000 EUR/ha
Läti	6500–10 000 EUR/ha
Leedu	7000–10 000 EUR/ha

Haritava maa tegelikud rendihinnad:

Eesti	110–200 EUR/ha
Läti	120–250 EUR/ha
Leedu	150–250 EUR/ha

3 aasta keskmine EBITDA hektari kohta*:

Eesti	~550 EUR
Läti	~570 EUR
Leedu	~630 EUR

Viimase 10 aastaga on Eestis haritava maa hind tõusnud ~3x

Eestis haritava maa müüjatest eraisikud
2017 ~50%
2022 ~34%

Kuidas tagada selliste maa hindadega tasuvus?

Näide: 8000€/ha; 90% laen; 20a graafik; intress koos Euriboriga 7%

makse aastas ~675 €/ha

		Maa hind, EUR/ha					
		EBITDA/ha	6000	7000	8000	9000	10000
Tasuvusaeg	100	60	70	80	90	100	
	150	40	47	53	60	67	
	200	30	35	40	45	50	
	250	24	28	32	36	40	
	300	20	23	27	30	33	
	350	17	20	23	26	29	
	400	15	18	20	23	25	
	450	13	16	18	20	22	
	500	12	14	16	18	20	

SEB

* teraviljakasvatus + piimakarjakasvatus; SEB kliendivalimi näitel (2020-2022)

Graafiku allikas: Eurostat; SEB internal

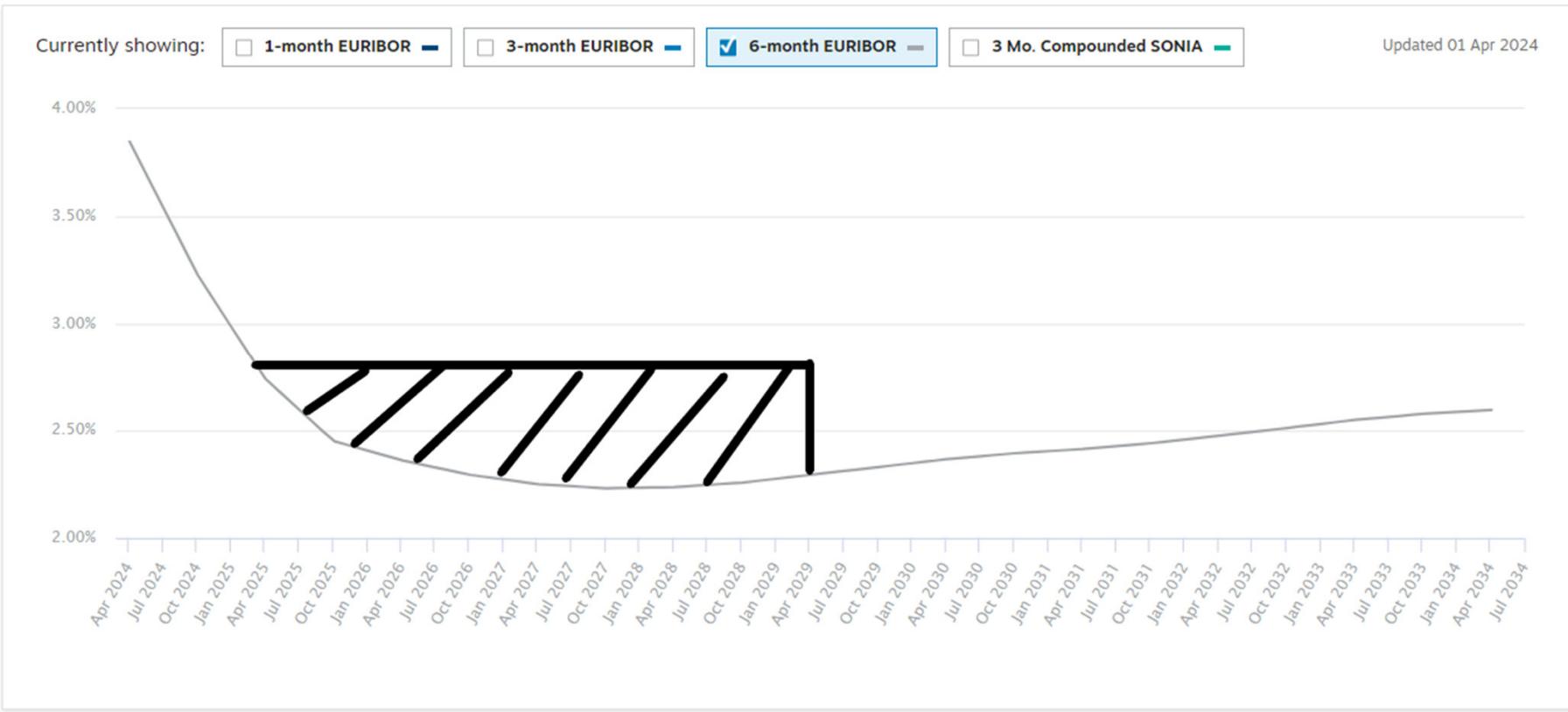
Kui jätkusuutlik on selline maahindade kasv?

Võiks eeldada, et nii kiire hindade kasv pole pigem jätkusuutlik. Kindlasti tõusevad maade hinnad edasi (põhjuseks ikka piiratud ressursid), aga mitte senise kasvutempoga.

- 2023. aasta oli põllumajanduses pigem tagasihoidlik aasta tulemuste osas tervikuna (eriti 2022. a võrreldes) ja see ei võimalda põlluharijatel nii kõrget hinda maa eest maksta
- 2023.a pöörasid nii viljahinnad kui piimahinnad maailmaturul langusele. Kui tulubaas on madalam, siis ka teenitav raha hektari kohta peale kulusid (EBITDA) langeb ja seetõttu ka võimekus kõrgema hinnaga maad osta langeb
- Tervikuna on kapital täna kallim, kuna aastaid nullilähedane Euribor on tänaseks kasvanud 4% kanti, seega on keerulisem kasutada laenukapitali maade soetamiseks
- Hindade kiirele kasvule seab ka piiri haritava maa kestmine renditase. Arvestades, et see on vahemikus 150-200 EUR/ha ja põllumees teenib keskmisena hektarilt 300-400 EUR, siis igal juhul on arvutuslik tootlus hektari kohta näiteks 10 000 EUR/ha hinna korral 1,5-4%, mis jääb alla pangalaenu intressitaseme (euribor + riskimarginaal). Seega on põllumehele maade eest üle 10 000 EUR/ha maksta teoreetiliselt problemaatiline. Ilmselgelt tähendaks see spekulatiivse riski võtmist tulevikku lootuses, et maa hind kasvab veelgi ja sama kiiresti kui seni. Lisaks tuleks suuta kallima maa hinna tõttu teenida oluliselt rohkem tulu oma põhitegevusest, et muuhulgas maaostuks kasutatud laenu teenindada*.

*Kui võtta 10 000 EUR /ha ostuks laenu 80% ehk 8000, siis aastane laenumakse 6.5% laenuintressi (EU6+2,5%) ja 20-aastase graafiku korral kujuneks ca 715 EUR. See on oluliselt kõrgem kui turu keskmised renditasemed või teenitav EBITDA hektari kohta (juhul kui maa on omandis).

Ootus Euribori languseks

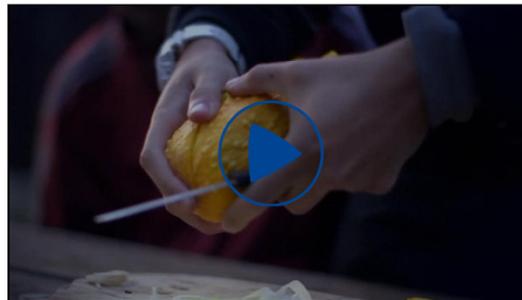

Allikas: Chatham finacial 09.04.2024

PÕLLUMAJANDUSE
JÄTKUSUUTLIKKUS JA
KLIIMAMÕJU

EU – green deal

Climate change and environmental degradation are an existential threat to Europe and the world. To overcome these challenges, the European Green Deal will transform the EU into a modern, resource-efficient and competitive economy, ensuring:

- no net emissions of greenhouse gases by 2050
- economic growth decoupled from resource use
- no person and no place left behind

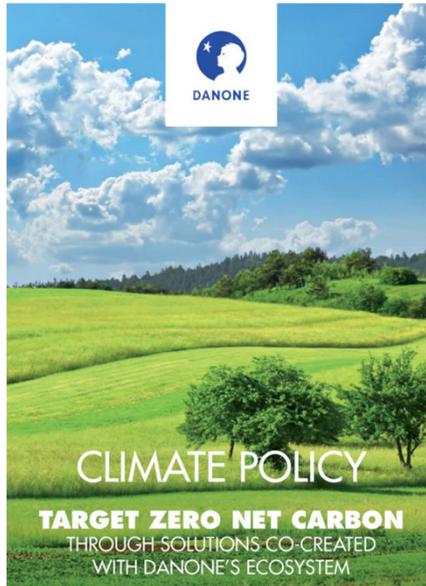
The European Green Deal is also our lifeline out of the COVID-19 pandemic. **One third of the €1.8 trillion** investments from the NextGenerationEU Recovery Plan, and the EU's seven-year budget will finance the European Green Deal.

The European Commission has adopted a set of proposals to make the EU's climate, energy, transport and taxation **policies fit for reducing net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030**, compared to 1990 levels. More information on [Delivering the European Green Deal](#).

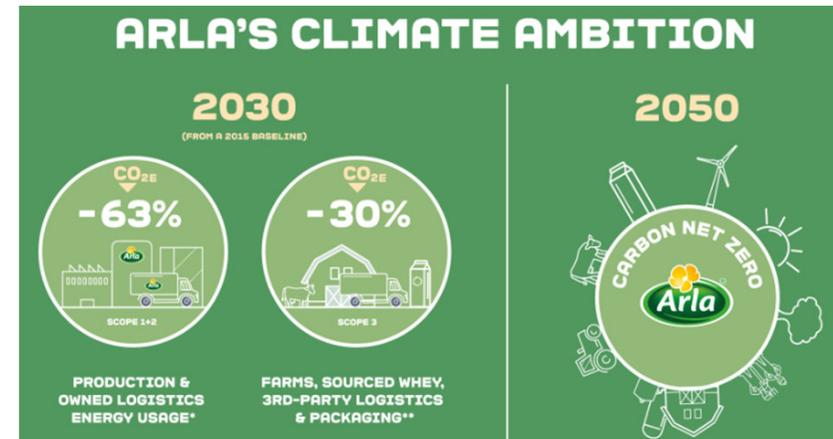
- The EU has established regulations to achieve a gradual climate neutrality by 2050 and corrective actions need to be taken from EU countries or there will be a penalty for non-compliance
- The European Green Deal is an integral part to achieve the goal
- Common Agricultural Policy (CAP) will help this transition
- Please note – not only zero emissions for 2050, **but also economic growth with less resource-dependence**
- The EU has set reduction targets of 30 % by 2030 (compared to 2005). Each Member State decides how to meet its national target, and whether or not its agricultural sector will contribute

Suuremad piimatööstused räägivad oma eesmärkidest

- Suurmad piimatööstused on seadnud eesmärgiks saavutada süsinikuneutraalsus aastaks 2050
- Soome piimatöötaja Valio eesmärk on saavutada oma piimatoodetes süsinikuneutraalsus aastaks 2035
- Danone'i netonullheide on seatud eesmärgiks 2050. aastaks
- Arla on 2030. aastaks seadnud eesmärgiks -30% ulatuses 3, netonull 2050. aastaks
- Kuna piimatöötajad saavad teadlikuks toidutootmise keskkonnamõjust ning otsivad jätkusuutlikumaid ja eetilisemaid võimalusi, on süsinikuneutraalse piimatootmise majanduslik väärtus üha enam tunnustust kogumas. Süsinikuneutraalne piim on töötajate jaoks ainus võimalus saavutada oma netonullheite eesmärgid, kuna süsiniku kompenseerimine on lubatud ainult teatud määral
- Ettevõtted, kes investeerivad säästvatesse ja vähese heitega tootmismeetoditesse, saavad parandada oma konkurentsivõimet ja pääseda uutele turgudele - > SAMAS EESMÄRK ON IKKAGI OLLA KASUMLIK
- Võttes kasutusele säästvad tavad ja vähendades toodete süsinikujalajälge, saavad piimatootjad tagada eeskirjade järgimise ning vältida võimalikke karistusi või trahve

Valio's climate targets granted Science Based Targets certification – Valio's goal is to reset milk's carbon footprint to zero by 2035

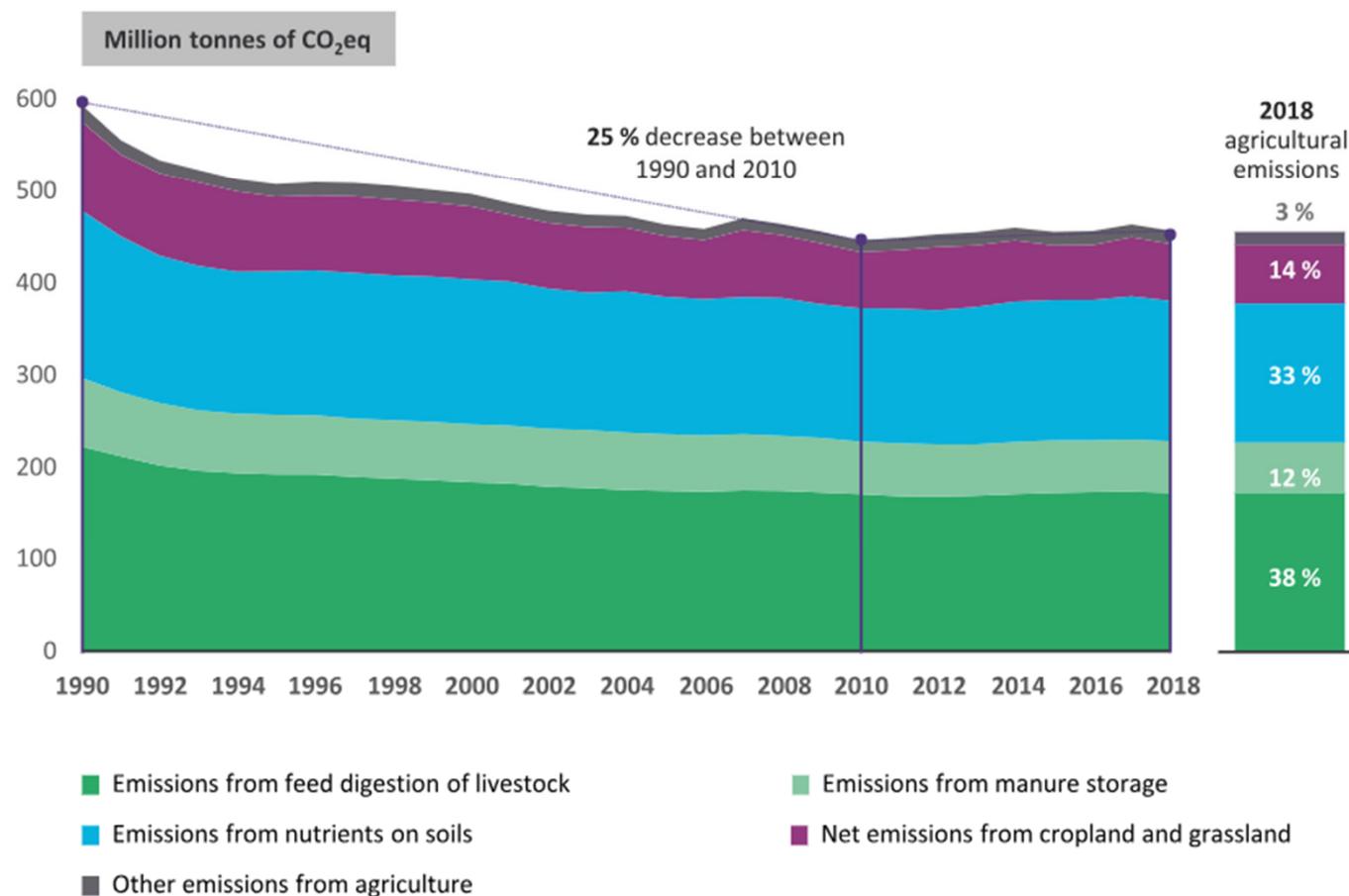
Tähtsus

- Toiduainete tootmine tekitab 26% ülemaailmsetest kasvuhooonegaaside heitkogustest. Enamiku neist heitkogustest tekitab põllumajandus
- ELis (jättes arvestamata imporditud loomsete toiduainete mõju) tekitab põllumajandus 10% kasvuhooonegaaside heitkogustest ja peaaegu 70% neist pärineb loomakasvatusektorist

Piimatoodete süsiniku jalajälg

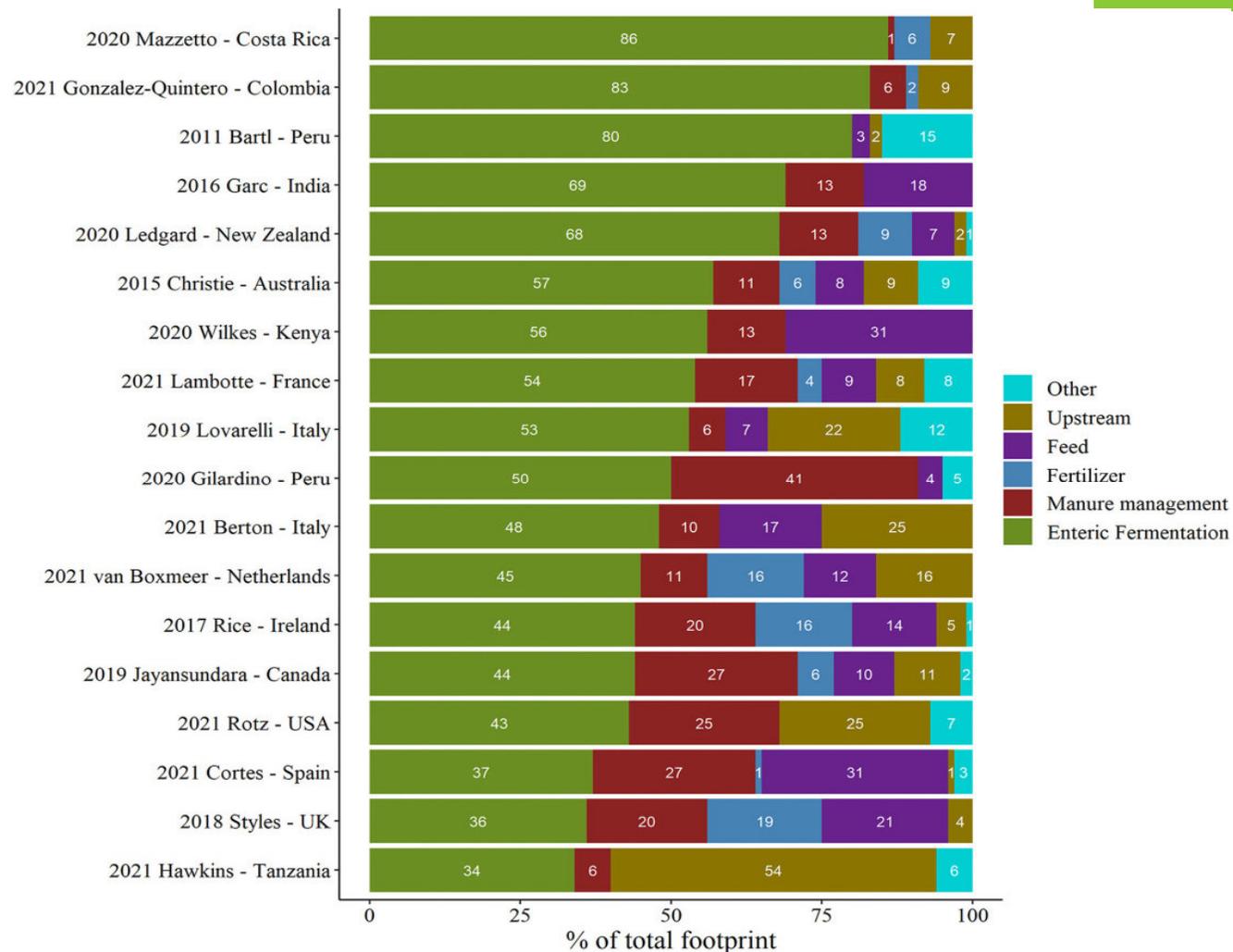
- Toorpiim annab suurima osa piimatöötlejate CO₂ jalajäljest (80-85%). Ainus viis piimatöötlemisettevõtete jaoks süsinikuneutraalsuse tõhusaks saavutamiseks on kasutada sisendina madala süsinikusisaldusega toorpiima
- Toorpiima CO₂-heite komponendid:
- Loomade toitmine
- Loomade heide (CH₄)
- Sõnniku käitlemine
- Põllu heitkogused
- Väetised, kütused

EU-27 greenhouse gas net emissions from agriculture since 1990

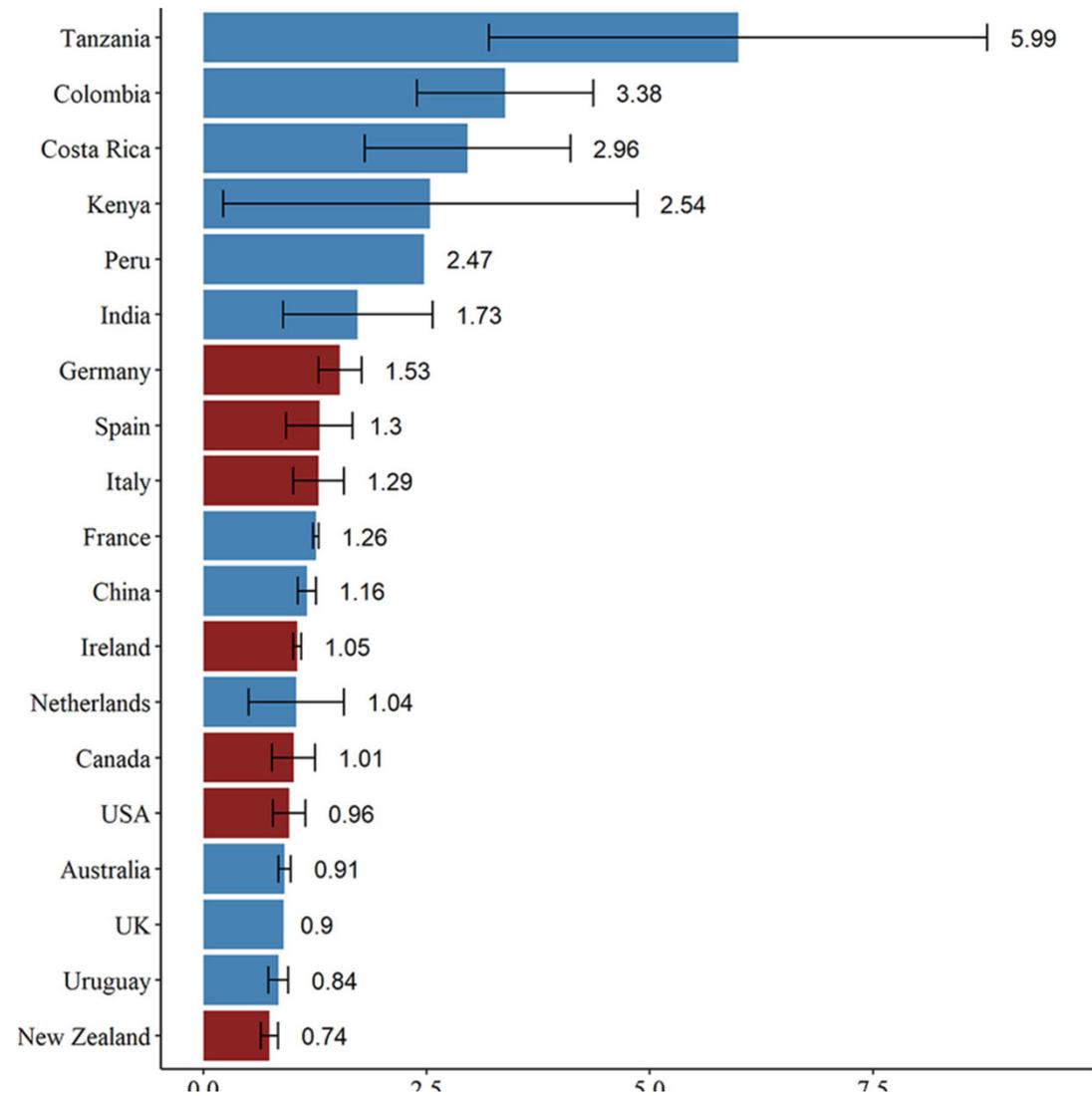
Piirkondlikud erinevused

- Paljud Euroopa ja Põhja-Ameerika riigid näitasid lehma kohta suurt piimatoodangut. Nende riikide jalajälg on üldise vahemiku alumises pooles. Nendel riikidel oli ka kasvuhoonegaaside profiil erinev, kusjuures CH₄ suhteline osakaal oli väiksem
- See on peamiselt tingitud erinevustest majandamistavades (nt loomade pidamine talvel siseruumides, suurendades seeläbi sõnniku käitlemisest ja söötmisest tulenevaid heitkoguseid) ja suurest piimatoodangust looma kohta (seotud kontsentraadi või toidulisandite suurenenud kasutamisega, mis toob kaasa rohkem ostetud sööda kasutamisest tulenevaid heitkoguseid). Selle tulemusena annab CH₄ vähem panuse lõplikku jalajälge, suurendades N₂O ja CO₂ osakaalu

CO2 per kg

- Piima süsinikujalajälg oli vahemikus 0,74 (Uus-Meremaa) kuni 5,99 (Tansaania) kg CO2e·kg⁻¹ FPCM

Research. Mapping the carbon footprint of milk production from cattle: A systematic review
Author links open overlay panel Andre M. Mazzetto 1, Shelley Falconer 2, Stewart Ledgard 2

Carbon Emissions Futures - Dec 24 (CFI2Z4)

ICE Currency in EUR · Disclaimer

61.75 -1.90 (-2.99%) ▼

Delayed Data · 06:50:00

★ Add to Watchlist

Day's Range
61.40 — 63.15

52 wk Range
61.40 — 98.43

[General](#) [Chart](#) [News & Analysis](#) [Technical](#) [Forum](#)
[Overview](#) [Historical Data](#)

Rahapoliitiline perspektiiv

- 60–80 eurot/t, praegu 2030. aastal palju rohkem, kui EL jätkab sama poliitikaga

- Kui piimatöötaja läheks 1,4 CO₂/t mõjult (turu keskmine) toorpiimalt üle 0,99 CO₂/t piimale, vähendaks see oma CO₂ mõju 0,4 tonni võrra 1 tonni ostetud piima kohta. CO₂ turuhinnaga 62 EUR/t säästaks töötaja 25 EUR/t

Tänan!

